

Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorralduse muutmine

Haridus- ja Teadusministeerium on valmistanud ette põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise eelnõu, millega soovitakse muuta senist hariduslike erivajadustega õpilaste õppekorraldust.

Kavandatavate muudatuste eesmärk on

- 1) luua õpilastele võimalused saada senisest terviklikumat ja iga õpilase individuaalsetest vajadustest lähtuvat tuge hariduse omandamisel ning
- 2) tagada koolidele laiem teadmine õpilaste vajadustest, mille kirjeldus peab selguma kooliväliste nõustamismeeskondade poolt väljastatud soovitudest.

Peamised kavandatavad muutused

Kaasava hariduse põhimõtete süsteemsem rakendamine. Seadusest kaotatakse hariduslike erivajadustega õpilastele suunatud kooli mõiste ja riigi kohustus neid koole asutada ning pidada. Riik on valmis andma seda soovivatele kohalikele omavalitsustele üle koolid koos taristuga, mille pidajaks riik seni on.

Muutuvad rahastamispõhimõtted. Täna tagab riik haridusliku erivajadustega õpilaste õpetamiseks loodud erakoolidele tegevuskulu toetuse. Nüüd soovib riik hakata toetama ka munitsipaalkoolide pidajaid tegevuskulude katmisel, mis puudutab tõhustatud- ja eritoe pakkumist õpilastele, kellel esineb hariduslik erivajadus. Koolide rahastamine õpilaste osas, kellel on hariduslik erivajadus, ei sõltu enam sellest, millisesse haridusliku erivajadusega õpilaste klassi on õpilane paigutatud. Lisaks muudetakse haridustoetuse aluseid õpilaste kaasamist ja paindliku õppe korraldamist toetavamaks.

Muutuvad mõisted. Hariduslike erivajadustega õpilaste asemel räägime edaspidi tuge vajavatest õpilastest. Rajaleidja keskuste juures asuvad nõustamiskomisjonid muutuvad koolivälisteks nõustamismeeskondadeks, kuhu kaasatakse lisaks haridusvaldkonna spetsialistidele ka tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonna spetsialiste.

Kaotatakse eraldi õigusaktina põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava. Kavas on ühitada see põhikooli riikliku õppekavaga, kus sätestatakse edaspidi kõik õppekorralduslikud erisused õpilaste erivajaduste ilmnemisel ja tuvastamisel, sh lihtsustatud õppe, toimetuleku- ja hooldusõppe rakendamine. See eeldab vastavalt põhikooli riikliku õppekava muutmist.

Luuakse senisest paindlikumad võimalused HEV-õpilaste klasside moodustamiseks. Kooli direktoril on võimalik ka edaspidi moodustada õpiabirühmi, tasemerühmi ja eriklasse, kuid see peab olema õpilaste vajaduste iseloomust lähtudes põhjendatud, ajaliselt piiritletud, haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija ja/või nõustamismeeskonna soovitusi järgiv ning lõppema siis, kui õpilasele on tavaklassis õppimine muutunud jõukohaseks.

Kahetasandilise (maakondlik ja riiklik) nõustamiskomisjonide süsteemi asemel tehakse kõik otsused edaspidi maakondlikul tasandil. Selle eesmärgiks on vähendada vanema jaoks bürokraatiat ning kiirendada vajalike soovitude rakendamist. Nõustamismeeskondade koosseisu laiendatakse sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna spetsialistidega.

Tugispetsialistide jaoks antakse lisaraha. Riik eraldab teenuse kättesaadavuse parandamiseks alates 2018. aastast riigieelarvest 6 miljonit lisaeurot aastas.

Korduma kippuvad küsimused

Miks on vaja praegu kehtivat õppekorraldust muuta?

Tänane HEV õpilaste õppekorraldus ei toeta piisavalt kaasava hariduse põhimõtteid, kuna õpilased kategoriseeritakse vastavalt meditsiinilistele diagnoosidele, mis ei võimalda arvestada iga õpilase individuaalseid vajadusi. Tugispetsialistide teenused ei ole abivajajaile alati piisavalt kättesaadavad ja kehtiv riiklik rahastamissüsteem ei toeta piisavalt paindlikku õppekorraldust.

Tahame paremini kindlustada kõigile õpilastele, sh tuge vajavatele õpilastele, võimaluse saada kvaliteetset ja võimetekohast haridust kodu lähedal.

Kui paljusid õpilasi ja koole kavandatakse muudatused otseselt puudutavad?

Tuge vajab iga viies üldhariduskooli õpilane (kokku ca 28 000 õpilast), kellest suuremal määral tuge (tõhustatud ja erituge) vajavad ca 8000 õpilast.

Eestis on käesoleval õppeaastal kokku 39 erivajadusega lastele suunatud kooli, neist 18 riigikooli (1338 õpilast), 14 munitsipaalkooli (1741 õpilast) ja 7 erakooli (190 õpilast). Hariduslike erivajadusega õpilaste koolides õpib alla 3% kogu põhikooli õpilastest.

Kaasava hariduse põhimõtteid on rakendatud viimased seitse aastat ning selle tulemusel on suurenenud hariduslike erivajadusega õpilaste osakaal elukohajärgses tavakoolis. Koolide võimekus hariduslike erivajadustega õpilaste õpetamisega tegeleda on ajas pidevalt kasvanud. Samal ajal on vähenenud õpilaste arv erivajadustega õpilaste koolides.

Miks tahab riik nn erikoolide pidamise kohalikele omavalitsustele üle anda?

Selge vastutus, et põhihariduse kättesaadavuse kohustus on kohalikel omavalitsustel, loob senisest paremad võimalused kaasava hariduse rakendamiseks õpilasele võimalikult elukoha lähedal.

Kohalikele omavalitsustele tervikliku otsustuspädevuse andmine säästab õpilasi ja nende vanemaid asutuste vahel liikumisest ning tagab sujuvama õppekorralduse ühe kohaliku omavalitsuse piires.

Riik ei sulge ühtegi seni tema poolt peetavat kooli, v.a juhul kui kooli ei asu enam õpilasi õppima. Riik annab enda koolid ja nende taristu üle kohalikele omavalitsustele pidamiseks vaid kohalike omavalitsuste vastava soovi korral ja eelnevalt kokku lepitud tingimustel.

Riik tagab ka edaspidi vajadusel õppekohad neile lastele, kelle haridusliku erivajaduse iseloom ei ole mingil põhjusel kohaliku omavalitsuse poolt peetava kooli jaoks lapse igakülgseid huvisid arvestavalt hallatav.

Miks peavad tuge vajavad õpilased õppima ühes klassis nendega, kes tuge ei vaja? Kas nad ei hakka üksteise õppimist segama?

Kõikidel õpilastel on õigus elada kodus ja õppida elukohajärgses koolis koos eakaaslastega ja saada kvaliteetset haridust. Kool koos kooli pidajaga vastutab selle eest, et käitumis- või õpiraskustega või puudega õpilane saaks talle vajalikku tuge nii, et tema õppimine tavaklassis koos teistega ei takista teiste õpilaste õigust saada kvaliteetset haridust.

Kaasava hariduse edendamisel on väga oluline ka ühiskondlike mõttemallide muutus. See puudutab nii lapsevanemaid, õpetajaid, koolijuhte, koolipidajaid kui ka kaasõpilasi ja laste sotsiaalset keskkonda laiemalt.

Kuidas on kavas tagada koolide ja õpetajate valmisolek tuge vajavate õpilaste toetamiseks ja kaasamiseks?

Selleks, et õppekvaliteeti tagada, tuleb kõiki osapooli – õpetajaid, koolijuhte, koolipidajaid, aga ka lapsevanemaid tuge vajavate laste õppekorralduse teemadel koolitada ja nõustada. Riik on seadnud hariduslike erivajadusega õpilaste õppekorraldusega seonduvad teemad õpetajate täienduskoolituse prioriteediks.

Koolidele tulevad lapsele ja perele teenuse pakkumisel appi sotsiaalvaldkond rehabilitatsiooniteenustega ja tervishoiuvaldkond. Lisaks tagab riik parema ligipääsu tugispetsialistide teenusele, andes selleks kohalikele omavalitsustele olulisel määral raha juurde.

Mis saab juhul, kui õpilase elukohajärgses koolis ei ole võimalik talle parimat vajalikku tuge tagada?

Koolide võimalused tugispetsialistide palkamiseks ja täiendava toe pakkumiseks võrreldes praegusega paranevad, sest alates järgmisest aastast annab riik selleks kohalikele omavalitsustele juurde 6 miljonit eurot aastas.

Juhul, kui vaatamata riigipoolsele rahalisele toetusele ei ole elukohajärgses koolis võimalik õpilasele talle vajalikku tuge tagada, on õpilase elukohajärgne vald või linn kohustatud tegema koostööd teiste samas piirkonnas tegutsevate koolipidajatega. See tähendab, et kohalik omavalitsus peab tagama õpilasele hariduse omandamise võimalused sobivas erakoolis või lähedalasuvas valla/linna koolis ning korraldama selleks transpordi või hüvitama sõidukulud.

Kuidas individuaalse toe vajaduse väljaselgitamine edaspidi käib ja millised on tugimeetmed, mida koolid peavad tagama?

Kui õpilasel ilmneb toe vajadus, teavitatakse sellest vanemat ning viiakse kooli poolt läbi õpilase pedagoogilis-psühholoogiline hindamine. Õpetajad ja koolis töötavad tugispetsialistid (eripedagoog, sotsiaalpedagoog, psühholoog, logopeed) hindavad õpilase õpihuvi ja motivatsiooni, õpioskusi, õpilase tugevaid ja nõrku külgi erinevates õppeainetes ja sotsiaalsetes oskustes, tunnetustegevust, emotsionaalset seisundit ja käitumist koolis. Vajadusel tehakse koostööd teiste valdkondade spetsialistidega ning soovitatakse täiendavate uuringute läbiviimist.

Kui õpilasel esinevad pikemaajalisest puudumisest või muudest põhjustest tingitud ajutised õpiraskused; kirjutamis- või lugemisraskused; probleemid, mis on tingitud sotsiaalmajanduslikust põhjustest, tervislikust seisundist või psüühilistest traumadest jne, saavad nad üldist tuge. St täiendavat individuaalset juhendamist õpetaja poolt, tugispetsialistide teenuseid, vajadusel õpiabitunde individuaalselt või rühmas.

Kui kooli poolt tagatud üldine tugi ei anna õpilase arengu seisukohalt soovitud tulemusi, siis on võimalik õpilasele koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel rakendada tõhustatud- või erituge. Tõhustatud toe või eritoe rakendamiseks on juba vajalik pöörduda koolivälise nõustamismeeskonna poole ja saada asjakohane soovitus (suunised kuidas ja millist tuge täpsemalt rakendada).

Tõhustatud tuge vajab eelkõige õpilane, kel esineb püsiv õpiraskus, kõnepuue, psüühika- ja käitumishäire või mõni muu puue või tervislik seisund, mille tõttu ta vajab pidevat tugispetsialistide teenust ja reeglina koostatakse talle individuaalne õppekava ühes, mitmes või kõigis õppeainetes. Reeglina on tõhustatud tuge vajavad õpilased kaasatud tavaklassi, aga neile rakendatakse osaaajalist õpet individuaalselt või vastavas tasemerühmas, kus rakendatakse eripedagoogilise sekkumise põhimõtteid, milliseid järgitakse ka koosõppes tavaklassiga. Õpilast toetatakse tugispetsialistide poolt, vajadusel toetatakse õpilast klassis tugispetsialistide soovitude kohaselt individuaalselt õpetaja või abiõpetaja poolt. Kui koolis on piisav hulk ühes vanuses ja sarnasel arengutasemel olevaid õpilasi, kes vajavad spetsiifilist õppekorraldust, nt lihtsustatud õppe rakendamise puhul, siis on võimalik õpet läbi viia ka eriklassis eripedagoogi juhendamisel ja eriklassile koostatud õppekava alusel.

Erituge rakendatakse õpilasele, kes tulenevalt raskest puudest/liitpuudest või raskest ja püsivast psüühikahäirest vajavad väga spetsiifilist õppekorraldust ning ressursimahukaid tugiteenuseid ehk puudespetsiifilist õppekorraldust, õppekeskkonda, õppemetoodikat, õppevahendeid ja õppes osalemiseks järjepidevat ning süsteemset tugispetsialistide teenust lõimitud sotsiaal- ja/või tervishoiuteenustega. Kaasatuna tavaklassi vajavad nad osaaajalist eraldi õpet individuaalselt või rühmas või pidevat individuaalset toetamist klassis. Õpet võib läbi viia ka eriklassi tingimustes.

Lisainfot saab küsida Haridus- ja Teadusministeeriumi nõunik Piret Sapp'ilt:

Piret.Sapp@hm.ee, tel 735 0318